

■■■ EGY ELFELEJTETT PACSÉRI ÜNNEPRŐL ■

A pacséri ünnepekről a Kisújszállási nagykun kalendárium szerkesztőségének a kérésére írtam 1998 szeptemberében.

Kissé meghökkentett a felkérés, talán inkább ünnepek Pacséron lehetne az írás tárgya. És cikázni kezdtek fejemben a gondolatok, sorjázni az ünnepek, ünnepi alkalmak, régiak és jelenkoriak: egyháziak, államiak, egyéniek, családiak, falusiak... És hopp, ez utóbbiaknál egyszerre csak beugrott, hogy igenis, lehetne írni, beszélni pacséri ünnepekről is, ha nem is sokról, de egyről mindenféleképpen. Ez pedig a pacséri vásár. És nemcsak úgy, hogy vásár, hanem a *pacséri vásár!* Mert ezt csak így nevezték, így emlegették, így tartották és még ma is így tartják számon, már akik még számon tartják.

Épp olyan jeles nap volt ez a falu életében az 1950-es évekig, mint mondjuk az egyházi ünnepek sorában a karácsony. Állandó napja volt, és tradíciók övezték.

Napja a jelzett időpontig – a két világháború közötti időszak néhány évét kivéve – a szeptember 18-át megelőző vasárnap volt. Akkor tartották, és olyan fontos társadalmi eseménynek számított a faluban, hogy mint elmulaszthatatlan alkalmat, mindenki számon tartotta, eljövetelére mindenki gondolt, és érkezésére minden pacséri idejekorán készült olyannyira, hogy a Pacserről a közeli városokba (Szabadkára és Zomborba) elszegődő cseléd-lányok is csak azzal a föltétellel álltak szolgálatba, ha a *pacséri* vásárra hazamehetnek. De nemcsak a cseléd-lányok igyekeztek erre az alkalomra haza, hanem mindenki, aki valami oknál fogva elkerült a faluból.

Külsőségei is kialakultak az ünnepnek: a vendégvárás és a hagyományos étrend. Ez utóbbi jellemzője, hogy szinte kötelezővé vált, hogy erre az alkalomra az egyébként is híressé vált pacséri rétest megelőzően kacsza- és kakasaprólékból főtt húsleves hosszú metélt tésztával, kakaspaprikás nagy csipetkével, és fő attrakcióként sült kacsza kerüljön az ünnepi asztalra.

Nem is zavarta semmi a pacséri hagyományt, amíg a vásárt a szokásos időpontban, azaz a szeptember 18-át megelőző vasárnap tarthatták. Ám a két világháború közötti időszak néhány évében

a hatóságok úgy rendelkeztek, hogy a vásárt nem a 18-át megelőző vasárnap tartják, hanem 18-án, tekintet nélkül arra, hogy milyen napra esik is az.

Ez aztán már okozott némi galibát. Egy ilyenről mesélt nekem 1970-ben az akkor 63 éves Markus Lajos:

Ez a pacsíri vásár, ez meg szeptember tizennyolcadikát megelőző vasárnap szokott lenni. De ez borzasztó nagy ünnep vót itt Pacsíron. De ekkor [1936-ban – P. A.] ezek a szerbek valahogy elmismásolták, hogy nem vasárnap, hetfün lesz a vásár, vagy amejjik napra kigyön.

Na kinn vagyunk törni...

No oszt hát vót ott sok ellensége ennek a hazagyövésnek...

Mondom:

– Emberek, hát ne gyerekeskedjünk, hát tudják, hogy ez a legnagyobb ünnepünk, a pacsíri vásár... Nem hogy énnekem van mit venni vagy min venni, de egyet-kettőt én is végig szoktam ott menni, a vásártéren, oszt vótam a vásáron... De – mondom – hát agusztus utójján megkezdtük a törést, nem szeptember derekán, hogy mindenszentekre kisz lesz, hát – mondom – mink október derekán elvígzünk...

– Hát igazad van – így...

De oszt Antal bácsi [a bandagazda – P. A.] – az nagyon nagy izéje vót, ellensége [a hazagyövésnek – P. A.], mer ű akkor má meg is vót térve a bappistákhó [baptistákhoz – P. A.] – aszongya, hogy nem tartuk meg a vásárt. Akkinek dóga van, menjen, méter kukorica apcug [levonódik – P. A.]!

De a bandának nagyobb rísze, hogy de hazamegyünk. Vót, aki malacot, vót aki ezt, vót, aki azt; vót, aki – hát, mit tudom én – vagy csak...

No oszt hát haza is gyöttünk. Gyalog hazakutyagoltunk. [A falutól 9 km-nyi távolságra eső birtokon voltak elszegődve törni – P. A.]

– De hónap este! [– a bandagazda. – P. A.]

– Hát kimegyek én, kimegyek!

A legínyek meg hát, ha itt nem lesznek munkaidőre, akkor majd űk számolnak a fejükkel.

Hát azok itthon maradtak a bálra, ugyi. De mink hát kimentünk oszt estefeje, reggel osztán pihenten keltünk fel...

Már régóta nincsenek ilyen természetű viták a pacséri vásárt és az azzal kapcsolatos hagyományokat illetően. Talán azért, mert az a minden pacséri által számon tartott és beidegződött szeptemberi, évente egyszeri vásár háromra szaporodott: májusban, augusztusban és októberben is tartottak egyet. Így aztán annak a valamikori egynek a bája, varázsa megszűnt, átértékelődött. 1990 óta pedig már egy vásárt sem tartanak a faluban, és így nincs is különleges ok és alkalom a hazajövetelre, a finom kacsasült és a messze földön emlegetett pacséri rétesnek a lehető legteljesebb családi körben való elfogyasztására.

Még jó, hogy adódott alkalom a visszaemlékezésre, és felidézhettem ennek a valamikor szebb napokat is megért pacséri magyar közösségnek egy bensőséges, de mára már szinte teljesen elfelejtett ünnepét.

